

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

אגדה, מבוא ומבחר טקסטים

פרופ' ארנון עצמון | לימודי יסוד ביהדות - תלמוד

Aggadah – Introduction and Selection of Texts| 02-371-95

קורס מקוון	סוג הקורס:
4 נ"ז/2 ש"ש	היקף נ"ז:
תשפ"ד	שנת לימודים:
קיץ	סמסטר:
-	יום ושעה:
ב 10:00-12:00	שעת קבלה:
Arnon.atzmon@biu.ac.il	מייל מרצה:
https://lemida.biu.ac.il/course/view.php?id=81619	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס (להרחבה)

הקורס מורכב מסדרת מפגשים עם טקסטים אגדיים מספרות חז"ל מתוך נקודות מבט מחקריות שונות. נקודות המבט הנם למעשה ענפי המחקר השונים העוסקים באגדה – היסטוריה, ספרות, פילוסופיה, פילולוגיה ועוד. במהלך המפגשים יתוודעו התלמידים לגישות ולשאלות השונות המאפיינות את האסכולות השונות העוסקות בחקר האגדה.

מטרות/תוצרי הלמידה (להרחבה)

ידע

1. הסטודנטים ייפגשו באופן בלתי אמצעי עם מגוון טקסטים מספרות חז"ל.
2. הסטודנטים ירכשו היכרות בסיסית עם החיבורים הרלוונטיים בספרות חז"ל.
3. הסטודנטים ייחשפו למגוון כלי מחקר עדכניים בתחום האגדה והמדרש.

מיומנויות

1. הסטודנטים יתנסו בשימוש במגוון כלי מחקר עדכניים בתחום האגדה והמדרש.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים: (להרחבה)

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצ בת (להרחבה)
2-1	מבוא והגדרות (ספרות האגדה) – מפגש זום לפתיחת הקורס ויחידה דיגיטלית		1. מאק, חננאל, מדרש האגדה, תל-אביב תשמ"ט, עמ' 9–18. 2. שאן, אביגדור, עולמה של ספרות האגדה, תל-אביב תשמ"ז, עמ' 77–81.	
3-4	האגדה וההיסטוריה (הלל הזקן).	לימוד עצמי בקבוצות (perusal)	'הלל על הגג' (בבלי יומא לה, ב) ספראי, שמואל, ארץ ישראל וחכמיה בתקופת המשנה והתלמוד, תל אביב, תשמ"ד, עמ' 170-172. פרנקל, יונה, עיונים בעולמו הרוחני של סיפור האגדה, תל אביב, תשמ"א, עמ' 69-66.	מטלת תרגול
5-6	האגדה והפולקלור (החתן מכבול; בתו של רבי עקיבא)		'האיש מכבול' ויקרא רבה כ, ג; 'בתו של ר' עקיבא' בבלי שבת קנו, ב. פרנקל, י', עיונים בעולמו הרוחני של סיפור האגדה, תל-אביב תשמ"א, עמ' 13–22.	מטלת תרגול
7-8	האגדה והספרות (תחילתו של רבי עקיבא)	לימוד עצמי בקבוצות (perusal)	'תחילתו של ר' עקיבא' (בבלי כתובות סב, ב, אבות דר' נתן א, ו)	מטלת תרגול
9-10	האגדה וההגות (מותם של רבן יוחנן בן זכאי ורבי עקיבא)		מכילתא דרבי ישמעאל משפטים יח, בבלי ברכות סא, ב, שמחות ח, ט, בבלי עבודה זרה יז, ב, בבלי ברכות כח, ב;	מטלת תרגול
11-12	האגדה בבבל ובארץ ישראל 1 (סיפור שובו של ר' חנינא בן חכינאי)	לימוד עצמי בקבוצות (perusal)	'חנינא בן חכינאי שב לביתו' (בבלי כתובות סב, ב, בראשית רבה צה:ל)	מטלת תרגול
13-14	האגדה בבבל ובארץ ישראל 2 (בני הכהן הגדול בשבייה)		'בני הכהן הגדול בשבייה' (בבלי גיטין נח, א, איכה רבה (בובר) א)	מטלת תרגול
15-16	מדרש האגדה והמיתוס, שורשיו של מדרש האגדה (פרשת קין והבל)		קריאת טקסט מקראי ופרשנות חז"ל עליו: מעשה קין והבל – בראשית ד ח (ויאמר קין אל	

	הבל אחיו) + תרגום השבעים; בראשית רבה כב, ח			
מטלת תרגול	מכילתא דרבי ישמעאל בשלח ה; היינימן, יוסף, "האמנם אגדות חשמונאיות ואנטי- חשמונאיות?", מולד, ד (תשל"א), עמ' 150-160.	לימוד עצמי בקבוצות (perusal)	מדרש האגדה – בין פרשנות לדרשנות אקטואלית (סיפור נחשון בן עמינדב)	17-18
מטלת תרגול	משנה תענית ג:ח; מקבילות במגילת תענית וביוספוס י' בן פזי, "אבן טועים ומעשה חוני המעגל", סידרא (תשס"ג), עמ' 5-26.		האגדה בספרות התנאית (סיפור חוני המעגל)	19-20
	א' שנאן, "כותונת וצעף, בגדים ושמלות במדרשים על סיפורי יוסף", דפים למחקר בספרות (2007): 74-89.	לימוד עצמי בקבוצות (perusal)	מדרש האגדה וספרות בית שני 1 (יוסף ואשת פוטיפר)	21-22
	בראשית רבה וספר היובלים. מ' קיסטר, "על זיקה ותחרות בין דמויות מקראיות בספרות הבתר-מקראית", מגילות (2013): 115-135.		מדרש האגדה וספרות בית שני 1 (עשרה נסיונות של אברהם)	23-24
			חזרה וסיכום כולל מפגש זום לסיכום והכנה לבחינה	25-26

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

משקל בציון הסופי	תיאור התוצר
20% מהציון הסופי	מטלות תרגול
80% מהציון הסופי	מבחן מסכם

דרישות הקורס

2 מפגשי זום + מטלות תרגול באתר + בחינת סיכום

דרישות קדם

אין

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

1. אורבך, א"א, חז"ל: פרקי אמונות ודעות, ירושלים: מאגנס, תשנ"ח, עמ' 281-283.
2. אלבק, חנוך, מבוא לבראשית רבה, ירושלים תשכ"ה (מהדורה שנייה), ג, עמ' 11-19.
3. אמינוף, עירית, עשו אחי אבי אדום ורומי: עיון במקורות התלמוד והמדרש של ארץ ישראל בתקופת התנאים והאמוראים, ירושלים: ראובן מס, תשע"ה, עמ' 36-42.
4. אררט, ניסן, "סיפור קין והבל", בית מקרא 30 ב (תשמ"ה), עמ' 312-321.
5. אופנהיימר, בנימין, "קין והבל: גלגולו של המוטיב מן המזרח הקדמון, דרך המקרא ועד לספרות האגדה ולספרי אבות הכנסייה", ספר הזכרון לגדליהו אלון, ת"א, תש"ל, עמ' 68-27*.
6. ברגמן, מרק, "רבדי יצירה ועריכה במדרשי תנחומא-ילמדנו ע"פ ניתוח של פסיקה נבחרת", קעמ"י, יג, ירושלים תש"ן, עמ' 117-124.
7. גולדברג, א', "סדר הפתיחות במדרשי תנחומא-ילמדנו", ספר הזכרון לרבי שאול ליברמן, ירושלים תש"ן, עמ' 1-20.
8. גלעד, ח', "סיפור קין והבל כפשוטו", בית מקרא 29 א (תשמ"ד), עמ' 14-28*.
9. היינימן, יוסף, אגדות ותולדותיהן, ירושלים תשל"ד, עמ' 49-55*.
10. היינימן, יוסף. "מסורות פרשניות קדומות באגדה ובתרגומים", תרביץ לה (תשכו) עמ' 84-94.
11. הירשמן, מנחם, תורה לכל באי העולם: זרם אוניברסלי בספרות התנאים ויחסו לחכמת העמים, רעננה: הקיבוץ המאוחד, תשנ"ט, עמ' 38-42.
12. הלוי, א"א, שערי האגדה, ת"א תשמ"ב, עמ' 15-12.
13. זהר, נעם, "דמותו של אברהם וקולה של שרה במדרש בראשית רבה", אברהם אבי המאמינים (תשס"ב) 71-85.
14. טוהר, ורד, אברהם בכבשן האש: מרד בעולם פגאני, רמת-גן: אוניברסיטת בר-אילן, תש"ע.
15. יסיף, ע', סיפור העם העברי, ירושלים, תשנ"ד, עמ' 95-98.
16. מאיר, עפרה, "הסיפור ה'דרשני', במדרש קדום ומאוחר", סיני, פו (תש"ם), עמ' רמו-רסו.
17. מאיר, עפרה, "גן בעדן – הערות לאופן העריכה של בראשית רבה", דפים למחקר בספרות, 5/6 (תשמ"ט), עמ' 309-330.
18. מאיר, עפרה, "מעשה העריכה בבראשית רבה ובויקרא רבה", תעודה, יא (תשנ"ו), עמ' 61-90.
19. מיליקובסקי, חיים, "מדרש האגדה – מציאות או מטאפורה", מחניים 7 (תשנ"ד), עמ' 34-37.
20. מיליקובסקי, חיים, "עונשו של יעקב – עיון בדרכי עריכתו של מדרש תנחומא", בר-אילן, יח-יט (תשמ"א), עמ' 144-149.
21. פרנקל, יונה, "בין מדרש לפרשנות", בתוך: חכמת לב: עולמם של חז"ל, עורך: יוסף הקר, ירושלים, תשע"ז, עמ' 13-23.
22. קוסמן, אדמיאל, "האשה כ'צלע' של הגבר: על פרשנות המקרא והשלכותיה הרעיוניות והמעשיות על מעמד האשה באגדה ובהלכה", בתוך: החיים כמדרש (2004) 168-183.
23. קרא-איונוב קניאל, רות, "חיה, איילה ונחש - עלילות אחרית וראשית, מיתוס ומגדר", קבלה 21 (תשע) 255-309.
24. שנאן, אביגדור, "בין מדרש לתרגום: על תרגום התורה המיוחס ליונתן ומדרש פרקי דרבי אליעזר", תעודה, יא (תשנ"ו), עמ' 231-244.
25. תבורי, יוסף, מועדי ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, ירושלים: מאגנס, תש"ס, עמ' 151-154.
26. Boyarin, Daniel, "Different Eves: myths of female origins and the discourse of married sex," in: Carnal Israel (1993) 77-106

27. Blidstein, Gerald J., *In the rabbis' garden: Adam and Eve in the midrash*, Northvale, N.J.: Aronson, 1997
28. Dimant, Devorah Noah in early Jewish literature *Biblical Figures Outside the Bible* (1998) 123-150*
29. Elbaum, Yaakov, "From Sermon to Story: The Transformation of the Akedah." *Prooftexts*, (1986), pp. 97-116.
30. Feldman, Louis H., "Abraham the Greek Philosopher in Josephus", *Trans. of American Philological Society*, 99 (1968), pp. 143–156.
31. Koltun-Fromm, Naomi, "Aphrahat and rabbis on Noah's righteousness in light of the Jewish-Christian polemic," *The Book of Genesis in Jewish and Oriental Christian Interpretation* (1997) 57-71
32. Kugel, James L., *The Bible as it was*, Cambridge: Harvard University Press, 1997, pp. 143-144

ספרי הלימוד (textbooks) וספרי עזר נוספים.

1. מאק, חננאל, מדרש האגדה, תל-אביב תשמ"ט, עמ' 9–18.
2. מאיר, עפרה, הסיפור הדרשני בבראשית רבה, תל-אביב, תשמ"ז, עמ' 11–42.*
3. שנאן, אביגדור, עולמה של ספרות האגדה, תל-אביב תשמ"ז, עמ' 77–81.

חומר מחייב למבחנים:

חומרי קריאה ממוקדים מתוך הרשימה הביבליוגרפית מובאים באתר המלווה את הקורס.